

Javnaðarflokkurin biður lögtingið um at útskriva nýval

Landsstýrið letur stórvirði fara fyrri skeyti og klárar ikki at útvega nóg nóg nýggj arbeiðspláss

1. Ásannandi, at samráðingar landsstýrisins við tær tjóðir, feroyingar samvinna við á fiskivinnuøkinum, hava borið alt ov stutt, og í mongum fori hava ðlagt foroyiskum veidumonnun órímligar treytir, og áasannandi, at sitandi landsstýri sum umsitingarmyndugleiki ikki megnar at greiða uppgávu sína, men eisini í ósketnari handfaring av sáttmálunum letur stórvirði fara fyrri skeyti, samtykkir lögtingið at útskriva nýval, skjótast til ber.

2. Lögtingið samtykkir missátt sít á umsiting landsstýrisins á teim okjum, har landsstýrið ikki tekur avgerðir, tí ðlágur skylda til at avgreiða, so sum í renovatiónsmálinum, málinum viðvíkjandi studentaskúla í Eysturoynni og øðrum.

3. Lögtingið samtykkir missátt sít á evnir landsstýrisins at ávirka eina neyðuga, skjóta og nóktandi vinnulívútbýgging, sum kann útvega neyðuga vóksturin í tali av arbeiðsplássum her á landi.

4. Lögtingið áasannar, harafturat, at búskaparliga gongdin seinastu tvey árin við vaksandi gjaldsjavnahalli, risavøkstri í lántøkuni úttanlands og versnandi gjaldsfori lóntakaranna av reallóntarlækkingum so greitt er í andsvári við tað, samgongan segði seg vilja rokka at politikkarar hennara má metast ikki bert nyttuleysur, men eisini skadiligur, tí hann rekur okkum inn í eina alsamt vakðandi kreppustøðu við úttanlandsskuld upp á 2,7 mia. kr. við árslok 1983, har bert fá arbeiðspláss eru skapt fyrri vóksturin upp á 1,7 mia. kr. síðan árslok 1980.

5. Lögtingið áleggur flokksformonnunum beinan vegin — og áðrenn samtykt av 1. við øðru viðger — at gera avtalu um neyðturviliga lóggávu, ið røkkur nakað inn í komandi valseið viðvíkjandi fyribils figgjarløgtingslóg og øðrum, herundir samtykt av lækkan av valrættaraldrinum til 18 ár.

Viðmerkingar Javnaðarflokksins til uppskot eru hesar:

Ad. 1. Tað kemur alsamt greiðari og greiðari undan kavi, at tær avtalar, sum sitandi landsstýri hevur samráðast um við onnur lond, ikki bert hava borið minskandi veidumøguleikar og kvotur í sær, men eisini goyma so mong lýti og avmarkingar, sum so hvørt hesi verða avdúkað, minka munandi um móguleikar okkara at troyta tey virði, sum skuldu ligið í sáttmálunum.

Dømi um sjálvbodnar avmarkingar, vit onga skyldu høvdu at samtykkja, eru: Laksaveiðan innan egið 200 fjórðingamark, rækjuveiðan við Svalbard, lodnuveiðan við Eysturgrønland, fyriskipanin av botnfiskaveiðuni við Ísland, meskaviddirnar við Føroyar og annað.

Stóra talið av slikum óneyðugum og skeivum avgerðum — sum hvør sjálfur sær í øðrum landi høvdu borið stjórnarskipti ella val við sær — er meira enn haldgøð grundgeving fyrri at útskriva nýval við stytstu tíðarrest.

Tað er fleiri ferðir ávíst, at landsstýrið ikki hevur gjørt sær neyðugan ómak í samráðingum sínum og hevur latið seg trýsta óneyðuga langt í avmarkingum av feroyskum móguleikum og víðkaðum ræsarúmi til útlendingar — eisini á feroyskum øki.

Hastverk landsstýrisins — sum sjálvdan loyvd neyðuga talið av samráðingurumform til mykjan av samráðingarstøðuni — hevur nú eisini víst seg at goyma fyrr ókendum eykaavmarkingum, og

hevur eisini borið í sær, at landsstýrið beinleiðis hevur latið seg lumpa, tí tað ikki kannaði legala grundarlagið nóg gjølla.

Prátið um laksaveiðu feroyinga á opnum havi og forhondsavtalan við EF forðaði okkum at veiða tey 1100—1200 tonsini árliga, sum samtykt okkara av laksakonventiónini helst hevði noytt aðrar at góðtikið sum okkara kvotu.

Laksakonventiónin varð mest funnin uppá fyrri at fáa feroyingar við, so vit kundu lagt prisin á tá, men í staðin seldu vit EF ein sjálvbodnan niðurskurð upp á 600 tons uttan at fáa eitt oyra í endurgjaldi. Hesi 1800 tonskavirðistonsini hevur EF ongantið góðtikið og fer væntandi heldur ikki at gjalda.

EF-sáttmálin gevur okkum so nóg tvúsd tons av pappirfiski, at vit ongantið veiða ein brots-part av teim, tí flotin er ikki til longur. Í atgerðarlóysni sínum hevur landsstýrið flutt hann heim á grunnarnar og við hópiseleysa innflutningsbanni sínum latið hvørt skipið bera eina úttanlandsskuld eyka upp á 4—5 mio. kr. við sær til spekulatiónsvinningar uttan virðis-skapan liggur aftanfyrri.

Fyrri hetta — sum er figgjarligt tap — rinda vit ein pris afturat, sum loyvir útlendingum víðari ræsar á feroyskum øki enn feroyingum sjálvum. Talan er um smærri meskaviddir, snøðar posar o.a., samstundis sum markini á friðaðum okjum eru trýst nærri landi.

Avmarkingin við skipatalinum til 5 í rækjuveiðu

við Svalbard er so burturvíð og óneyðug, at mistakið illa botist aftur.

Her var eina ferð »møguleikin« fyrri vøkstri í feroyiskari fjarfiskiveiðu. Her høvdu vit alheims-sjógvin — ella sjógv teirra 40 signatarlanda — sum kundi givið okkum hundræðals milliónir, kundi loyvt okkum at tikið rækjutrolarar heim aftur úr Grønlandi og Kanada, kundi nekta feroyskan iløghug, so flotin varð útbýgdur av nýggjum.

Alt hetta fór fyrri skeyti, tí landsstýrið (samgongan) ikki hevði hugflog — fantasi — til at hugsa sær, at »vit nakrantíð aftur fóru at byggja nýggj skip til slíka veiðu«.

Eitt stýri, sum viðgongur, at tað ikki kann fyrigykka sær, at nýggir móguleikar finnast, og ikki kann hugsa sær, hvussu slíkir skulu troystas, ella uti útbýgging til teirra, hevur dømt og avsagt seg sjálfv. Tí átti ikki at verið neyðugt at skotið upp fyrri tinginum, at vit útskriva nýval. Hetta átti landsstýrið sjálfv at gjørt.

Seinasta prógvíð um evnalóysi landsstýrisins er skeiva umsitingin av íslandsveiðuni. Nú frættist, at 5—600 tons av háverdugum botnfiski eru mist. Hesi høvdu eitt avreiðingarvirði upp á 2,75 mio. arbeiðslónar og skiftisavlopið varð 1,5 mio. og útlutningssekingin 5 mio. kr. Men fryktandi er fyrri, at tað ikki eru 500 tons, men 1100 tons, sum mist eru, og at missurin sostatt er dupult so stórv. Leggia vit so milliónahall trolaranna av at sigla túr um túr í heyst av Halanum við 60—70 tonsnum, er niðurlag okkara full-

komið.

Hesi viðurskipti sýna tyðiliga, at vinna okkara hevur ikki ráð til at lata hetta landsstýrið sita ein dag longri enn neyðugt.

Ad. 2. Hóast klandur og støðuloyi hevur forðað sitandi samgongu at taka skilagóðar og neyðugar avgerðir í samfelags- og vinnulívútbýggingarmálum — ja í so stóran mun, at bæði Dímmlætting og Dagblaðið hava skýrt tvey ára politikkin »Visni-politikk«, so hevði feroyski borgarin rætt til at vænta, at vanligar umsitingarligar avgerðir for landsstýrið í kunna taka, men so hevur ikki verið.

Tað er eingin loyna, at umsóknir um vinnulívútbýggingar, umsóknir frá borgarum, feløgum og kommunum hava hópað seg upp á skrivaraborðum landsstýrisanna, og at menn so við og við hava mist mótið um at fáa mál síni viðgjørd.

Men tá landsstýrið nú — tí tað ikki vil, megnar ella torir at fremja úrskurð í málum, tað sum kærmyndugleiki ella vanligur umsitingarmyndugleiki hevur skyldu til at avgera, men í staðin ætla at taka lögtingið sum gisla fyrri evnaloyi sít, so eru vit komin so langt burtur frá, at hava eitt ábyrgdarstýri, at hetta má botast sum skjótast.

Eitt landsstýri skal taka tær avgerðir, tað hevur skyldu til, ynskir lögtingið tær broyttar, kann tað lóggeva á økinum, men tað hoyrir ikki heima, at landsstýrið biður lögtingið umsita sína vegna, tað er landsstýrið, sum umsitur lögtingsins vegna. Er tað ikki fært fyrri

hesum, leggur tað frá sær.

Ad. 3. Leitandi fjálturkenda og tíðarkrevjandi toganin um útbýggingarmál og um stýring av vinnulívi okkara, sum samgongan hevur fingist við í tvey ár, hevur m.a. tarnað útbýggingini av svartkjafstaveiðu- og víðgerð óneyðuga leingi, somuleiðis troytanini av dýpunum.

Siglingarmøguleikarnar hevur samgongan seinnað óneyðugt í tvey ár, alt meðan tann útbýgging, sum kortini fer fram, leggur óneyðugar byrðar á skattaborgaran.

Hetta er ein sannroynd, borgarin kennir seg hava idag, og tað er tó rimuligt, at hann fær høvi til at siga hugsan sína og ger hann frægast hetta við valborðið.

Ad. 4. Tað stendur longu greitt, at politikkarar samgongunnar, tær avgerðir, tiknar eru, tey veðhald bundið er at, og tey gjald-javnahall, verið hava, og hallið vit í 1983 merkja, at vit fáa eina úttanlandsskuld við árslok 1983 upp á 2,7—3 mia. kr.

Hetta hendir, hóast stýrið hevur skert forbrúkmøguleikar vanligar lóntakarans meira enn nakað stýrið fyrr hevur gjørt. Toll- og avgjalds-skrúvan er snarad so hart sum ongantið fyrr, og ongantið er tikið so nóg inn í kassan sum nú. Kortini eru forbrúkmøguleikar teirra, sum samfelagsorkan verður flutt til, stórr enn nakrantíð.

M.a. tí veksur gjalds-javnahallið stóðugt.

Ein 5% vókstur í útlutningsvirði er ikki nær

til nóg mikið at uppgæva innflutningsvóksturin, og má hetta merkja, at tað er skeivur politikkar, ríkin verður.

Hesin má broystast ongantið ov skjótt, skulu ikki komandi ættarlið verða so skerd í móguleikum sínum, at tey fáa ikki lívað her á landi.

Ad. 5. Tað er neyðugt, at ein figgjarlóg, sum røkkur nakað inn í figgjarárið við heimild til neyðugu nýtslu, er samtykt, áðrenn tingið uppløysir seg sjálfv.

Eitt nýtt landsstýri kann so leggja endurskóðað uppskot fyrri tingið, tá tað hevur mett um støðuna.

Helst verður eisini neyðugt at fremja aðrar átrokandi fyribilslóggávur, sum má viðvíkja samskipti okkara við útteimin.

Valrættaraldrin er semja um at lækka, og skal hann samtykkjast av tveimum ymsum lögtingum.

Hetta mugu flokksformenninir avtala soleiðis, at tingsetan gerst so stutt sum gjørligt. Helst bert í 1—2 vikur afturat.

Harumframt hevði verið skilagott at flokksleiðararnir og lögtingið gjørd greitt, at ein av orsekunum til, at val verður er, at endursamráðing má roynast av nýggjum landsstýri, fyrri at bota um verstu brekini í ymsum veiðisáttmálum.

A Føroya Løgtingi, 8. mars 1983.

Vilhelm Johannesen, Tórálvar Mohr Olsen, Jørgen Thomsen, Jóannes Dalsgaard, Hilmar Bech, Jona Henriksen, Atli P. Dam.